

Voor mij zijn de concrete dingen die nu gebeuren belangrijk! Hoe langer hoe meer worden mijn voorstellingen politiek. Ik maak theater over dingen die mij nu woedend maken. Dingen die nu in de wereld gebeuren. Rwanda '94, dat is nog niet zo erg lang geleden. Die massa mensen die er werden vermoord. Of de vrouwen die verkracht worden in Congo. Mensen sluiten hun ogen daarvoor. Met de voorstellingen die ik maak, wil ik graag ogen openen. Ik wil het publiek raken, desnoods door het in het gezicht te slaan.

Etcetera: Zonder gemeenschap ook geen gemeenschappelijke beleving. En zonder collectiviteit geen rituelen. Hoe belangrijk is het rituele voor jou?

R.R.: Wij hebben in het Westen nu al het contact met rituelen verloren. Ik zeg niet dat wij geen rituelen hebben maar ze krijgen niet meer dezelfde aandacht. Ze hebben niet diezelfde werkzaamheid. Als er hier iemand gecremeerd wordt, dan duurt het misschien twintig minuten en dan zit de volgende familie al te wachten. Het wordt eerder consumptie dan een ritueel. Wat ik schoon vind, is dat in Congo de tijd genomen wordt voor de doden. De rouw wordt door een gemeenschap gedragen. In de cités staat dan buiten een open kist met een dode erin. De meest verwante vrouwen en mannen zitten er rond en wenen. Rondom hen zitten dan mensen die bier drinken en feest vieren. Je krijgt een soort viering van de doden. Dat is een ritueel! De dood wordt gevierd en beweend tegelijkertijd. Soms wordt er nachtenlang gedanst en gehuild.

Etcetera: Geloof je dan in een rituele kracht van het theater?

R.R.: Je hoopt aan een theatervoorstelling een rituele kracht mee te geven maar dat is niet altijd even eenvoudig. Mensen gaan tegenwoordig steeds meer naar een theater met het verlangen om onderhouden en geëntertaind te worden. Dat zijn angstaanjagende verschijnselen omdat je soms meer tijd nodig hebt en een ritueel is iets dat zijn tijd nodig heeft. Er is een heel dunne lijn tussen de behoefte van mensen aan entertainment en de behoefte die gaat naar het asemen van de ziel, of het schenken van schoonheid en troost. En ik heb het dan niet over de *happy few* kunstenaars en kunstenaarsvrienden die naar performances gaan om een heftige beleving te hebben.

We speelden een paar weken geleden *Leopold 2* in Kinshasa. De voorstelling gaat over een stuk van hun geschiedenis. Ze wordt ginder niet enkel bekeken maar beleefd. Daarmee bedoel ik: mensen reageren constant tijdens de voorstelling. Ze roepen: 'Dat is niet waar!', 'Dat is wel waar!'. Ze denken en voelen mee. Achteraf voel je dat die voorstelling iets betekent heeft omdat het publiek op de hoogte wordt gebracht van een aantal zaken waar ze zelf niets van wisten. Je krijgt een veel puurdere en juistere theaterbeleving waarin een woord op een scène nog iets betekent. Even later speelden we dezelfde voorstelling in België en dan denk je, ja, hier is die voorstelling enkel maar 'een fijne avond'. Maar het breekt niet binnen in iemand zijn geest. Ik kan dat natuurlijk niet weten. Veel mensen zullen wel iets aan deze voorstelling hebben maar overstijgt dat dan het niveau van 'wat ik vanavond heb beleefd was aangenaam', of 'hard', of 'het was eens een avondje uit'? In Kinshasa gaat het over veel meer dan dat. Sommige mensen komen er drie avonden opeen rijkijken. Alleen al het feit dat er twaalf blanke acteurs op de scène staan tegenover 250 Afrikanen, dat is al een heel andere beleving. Tijdens de voorstelling waren er mensen die 'Onafhankelijkheid!' scandeerden op het moment dat de voorstelling daarover gaat. Ook werd de naam Lumumba geroepen of begon men op het einde mee te zingen met de acteurs. Op dat moment heeft die voorstelling iets van een dagelijks ritueel. Het heeft dan iets dat de gewone theaterbeleving overstijgt en dat gebeurt niet vaak. Er zijn natuurlijk niet elke dag op 340 plaatsen in Congo voorstellingen te zien. Daar is niet zoiets als een cultuurkalender, waarbij je elke avond een première kan uitkiezen. Er is geen overaanbod, in tegendeel. Er is amper aanbod. De voorstellingen die er worden gemaakt, gaan over serieuze onderwerpen. Het is veeleer een soort onderwijs dan dat het voorstellingen zijn. Er zijn dus wel gebieden op de wereld waar nog een zeer andere theaterbeleving mogelijk is! En waarom is het hier veel moeilijker om die beleving nog te genereren?

Je zoekt daarnaar en je hoopt dat je op een dag iets kunt maken dat mensen op een dusdanige manier raakt dat ze in revolte komen. Of dat ze mee doet wenen met wat je maakt. En niet alleen mee wenen omdat het een ontroerend moment is, maar ook omdat het hen confronteert met de wereld waarin we leven!